Kostelec nad Černými lesy – mesto, pamiatky a príroda

Mestečko Kostelec nad Černými lesy sa nachádza v Stredočeskom kraji, len 40 km východne od Prahy. Obklopuje ho rozsiahly ***Černý les***, v ktorom rastú prevažne ihličnaté stromy, a to hlavne smreky s prímesou listnatých hrabov a dubov. Príroda ponúka možnosti na prechádzky, hubárčenie a sú tu aj vyznačené cyklotrasy. Keďže sa v Kostelci nad Černými lesy ani v jeho okolí nenachádza žiadny väčší priemyselný podnik, tak Kostelec má prívlastok *pľúca Prahy*.

Mestečko pôsobí pokojne, malebne a nenápadne. Stredobodom záujmu domácich i zahraničných návštevníkov je pôvodný hrad, dnes už zrekonštruovaný ***zámok,*** historicky známy ako ***Černý Kostelec.*** V písomných prameňoch sa spomína už v r. 1348 ako hrad. Po požiari v polovici 16. storočia ho nechal Ferdinand I. prestavať na renesančný zámok. Neskôr sa na jeho podobe výrazne podpísali aj šľachtické rody, a to predovšetkým rod Smiřických a Lichtenštajnovcov. Zámok v 16. a 17. storočí slúžil ako hlavné a reprezentatívne sídlo rodu Smiřických. Celý objekt je architektonickým skvostom, ktorý v sebe spája stredovekú gotiku (Obr. 1), elegantnú renesanciu a vznešené baroko.

Obr. 1 Lomený oblúk a originálna výzdoba na stenách v interiéri

Foto ©O. Slobodníková

Pod západným krídlom zámku sa nachádzajú najstaršie zachované časti, a to gotické pivnice, ktoré pamätajú ešte pôvodný stredoveký hrad. Do dnešných čias si zámok zachoval opevnenie (barbakan) a hlboké valy, ktoré svedčia o jeho obrannej funkcii. Na južnom krídle zámku sa vynímajú renesančné arkády pripomínajúce slávne talianske paláce. Návštevníka pri príchode do zámku upútajú štyri rohové veže (Obr. 2) , ktoré boli dokončené v priebehu 16. storočia. Unikátnym vonkajším a prepojovacím prvkom je krytá chodba, ktorá spája hlavnú budovu priamo so zámockou kaplnkou.

Obr. 2 Jedna z rohových veží zámku v Kostelci nad Černými lesy

Foto ©O. Slobodníková

V interiéri je pozoruhodná najmä Kaplnka sv. Vojtecha (Obr. 3). Ide o gotico-renesančnú sakrálnu stavbu, ktorá patrí k najcennejším priestorom celého zámockého komplexu. Dnes neslúži len ako obradná sieň, ale vďaka skvelej akustike a pôvodným vzácnym historickým prvkom – akými sú zachovaný hlavný oltár, bočné oltáre, obrazy, drevené vyrezávané stoličky – je ideálnym miestom na kultúrne podujatia.

Nádherné klenby v celom zámku zdobia fresky z polovice 16. storočia. Najväčšou miestnosťou je ***Rytierska sála*** (Obr. 3)**,** v ktorej sa aj v súčasnosti konajú spoločenské podujatia. Z jej veľkých okien sa naskytá nádherný výhľad na okolitú prírodu.

Zámok je zaujímavý aj tým, že dnes nefunguje iba ako historická pamiatka. Pôsobí v ňom Česká zemědělská univerzita (ČZU) v Prahe – konkrétne školský lesný podnik Lesy ČZU. V letnej sezóne sú navyše sprístupnené zámocké expozície s príbehmi spojenými s dejinami stavby a jej obyvateľov. V zrekonštruovanom podkroví vznikli

priestory upravené na inštaláciu výstav umeleckých diel, napríklad fotografií a obrazov (Obr. 4).

Obr. 3 Kaplnka sv. Vojtecha a Rytierska sála

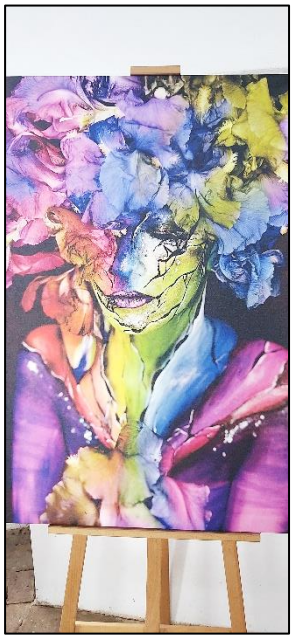

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Obr. 4 Umelecké diela vystavované v podkroví zámku

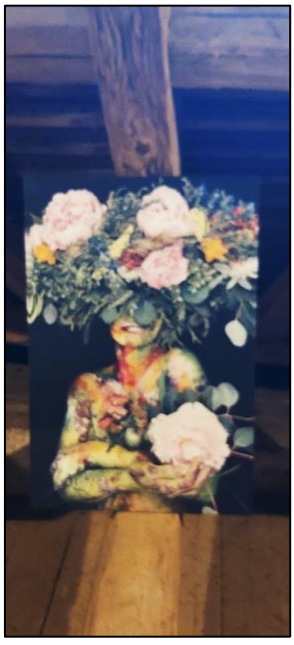

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Zaujímavosťou je, že v Kostelci nad Černými lesy sa uskutočnilo prvé stretnutie zástupcov miest a vidieckych obcí, ktoré majú v názve slovo Kostelec. Táto tradícia pokračuje už od r. 1992 a podujatie sa koná každý rok v inom Kostelci.

Ku Kostelcu nad Černými lesy neodmysliteľne patrí aj ***hrnčiarstvo a pivovarníctvo***. Už v 18. storočí bolo mestečko známe svojimi hrnčiarskymi dielňami, pričom miestni výrobcovia zásobovali trhy v Prahe i ďalších mestách stredných Čiech. V 20. rokoch minulého storočia sa výroba rozšírila dokonca do troch tovární a miestna keramika sa stala úspešným vývozným artiklom. To prinášalo nové pracovné príležitosti, podporovalo obchod a zvyšovalo hospodársky význam mesta. A hrnčiarstvo a keramika pritom nie sú iba múzejnou spomienkou. Posledná májová sobota patrí tradičnému *Keramickému dňu*, ktorý do mesta priťahuje hrnčiarov a návštevníkov z rôznych kútov Českej republiky i zo zahraničia.

Už v roku 1498 získal Kostelec privilégium variť pivo a slad, takže kostelecká pivovarnícka minulosť je tiež pozoruhodná. Pôvodný pivovar síce postihol požiar, no v 19. storočí vyrástol v podzámčí nový podnik. Jeho areál sa zachoval dodnes a spolu s hlavnou budovou pivovaru slúži ako múzeum. V minulosti jeho produkcia dosahovala tisíce hektolitrov ročne. Pivo sa spotrebúvalo v miestnych hostincoch aj v širšom okolí. Obidve odvetvia tak pomáhali vytvárať pracovné miesta, obchodné väzby a hospodársku prosperitu regiónu. Hrnčiarstvo navyše vytvorilo charakteristickú miestnu tradíciu a pivovarníctvo zanechalo výraznú priemyselnú a kultúrnu pamiatku.

Zaujímavosti z pohľadu regionálneho rozvoja, udržateľného turizmu a životného prostredia

- Názov Kostelec nad Černými lesy nie je náhodný. Kostelec bol historicky obklopený rozsiahlymi lesmi, ktoré boli v minulosti výrazne hustejšie, a tým tmavšie, ako dnes. A práve okolité lesy dali mestu jeho charakteristické meno a dodnes vytvárajú jeho príjemnú atmosféru. S lesníctvom súvisí aj miestne arborétum, ktoré potvrdzuje silnú väzbu medzi mestom, lesníctvom a prírodou.

- Vysunuté pracovisko Českej zemědělskej univerzity v Prahe – Lesov ČZU v Kostelci nad Černými lesy sa podieľa predovšetkým na výskumnom a vzdelávacom aspekte udržateľného rozvoja.

- Históriu hrnčiarstva je možné spoznať v *Museu hrnčířství* a najmä vo Vondráčkovej továrni, kde sa nachádza rozsiahla zbierka kosteleckej keramiky. Zbierka obsahuje viac ako 1 300 exponátov a približuje nielen výrobky, ale aj každodenný život miestnych hrnčiarov.

- Národní muzeum pivovarnictví Kostelec nad Černými lesy a samotný Černokostelecký pivovar sú prístupné aj v súčasnosti. Pre milovníkov histórie je to pekný príklad toho, ako sa v jednom priestore stretávajú staré remeslá, historické technológie na výrobu piva, tradície a moderný život.

- Kostelec nad Černými lesy je zaujímavý práve tým, že nie je typickou masovou turistickou destináciou. Avšak na relatívne malom území sú v ponuke stredoveké dejiny, renesančný zámok, barokové stavby, šľachtické príbehy, remeselná keramika, pivovarníctvo a rozsiahle lesy.

- V tomto mestečku sa oplatí spomaliť. Prejsť sa po Smiřického námestí, navštíviť zámok, objaviť príbeh miestneho hrnčiarstva a pivovarníctva a potom vyraziť do okolitej prírody. Práve táto kombinácia robí z Kostelca nad Černými lesy jedinečný cieľ na výlet, ktorý v sebe spája všetky aspekty regionálneho rozvoja, udržateľného turizmu, zachovávania priaznivého životného prostredia a kultúrneho a prírodného bohatstva.

Názov: Kostelec nad Černými lesy – mesto, pamiatky a príroda

Autorka: © RNDr. Mgr. Oľga Slobodníková, PhD. (SAŽP)

Vydavateľ: Slovenská agentúra životného prostredia
a Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Rok vydania: 2026